

L'Estatut incomplet

Aquest llibre s'endinsa en els anys immediats al final de la dictadura; un període intens que acabaria amb l'aprovació d'un Estatut d'Autonomia per al País Valencià que no acabaria per satisfer i abordar completament els temes de la identitat i de la sobirania política de la societat valenciana.

El final dels anys setanta estigué marcat per un intensa activitat política i social que tingué de fons l'elaboració d'un Estatut d'Autonomia per al País Valencià i l'impuls que generà en la societat valenciana l'intent de recuperació de la identitat nacional. Però el procés d'aprovació de l'Estatut obrí també l'enfrontament entre aquells que defensaven un «regionalismo bien entendido» i els que perseguien la consecució d'unes coordenades culturals i lingüístiques que conduïren a la progressiva normalització del país. Aquest fet donà, si més no, un caràcter específic al procés estatutari valencià la importància del qual no fou entès per altres processos que es produïen aleshores a la resta de l'Estat. No és aquest un llibre sobre la història de la transició valenciana. Més bé es tracta d'una aproximació al fenomen del *blaverisme* nascut i criat des dels sectors involucionistes de l'anterior règim dictatorial. Alfons Cucó ens presenta, en una primera part del llibre, els antecedents d'aquest anticatalanisme, representat pels grups del blasquisme anteriors al conflicte bèlic, fins abordar l'evolució d'aquest sentiment durant els anys de la transició, convertit ja per la dreta en una eina contra l'avanç de les forces d'esquerra nacionalistes, dels «rojos».

ROIG I BLAU. LA TRANSICIÓ
DEMOCRÀTICA VALENCIANA

ALFONS CUCÓ

COL·LECCIÓ «ARGUMENTS»

369 PÀGINES

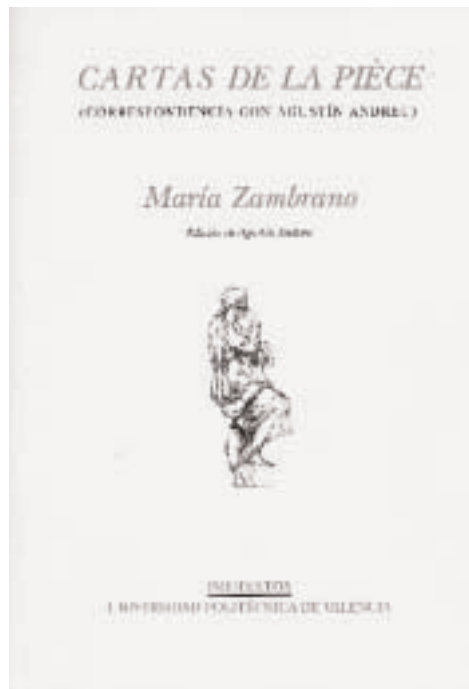
TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2002

Al País Valencià, a diferència del que havia passat a Catalunya i a Euskadi, no existí una dreta nacionalista, o una certa sensibilitat cap a aquestes postures. La UCD de Burguera o Atard, seria prompte la d'Abril Martorell i Brosseta, la de *Las Provincias* de Maria Consuelo Reyna i la violència anticatalanista. Els anys de l'anomenada «batalla de València», foren en realitat els de la batalla per un estatut per la via de l'article 151, el mateix que havien seguit a Barcelona i a Vitòria, o pel que finalment s'utilitzà, el 143. Aquest, amb menors competències per a l'exercici de l'autogovern i que fou l'utilitzat per la majoria dels nous governs autonòmics formats aleshores a l'Estat, no reconeixia el caràcter de «nacionalitat històrica» per al País Valencià. L'aprovació de l'Estatut per la via de l'article 143, deixà també com a herència la substitució de la senyera de les quatre barres per la franja blava, i dels noms de Regne i País, pel de «Comunitat». Precisament dos dels cavalls de batalla que havia perseguit la UCD d'Abril Martorell, del qui aquest llibre també ens ajuda a saber d'una locució seua al Parlament de Madrid a principis del anys vuitanta durant la qual qualificà com a «element de maduració» el cop d'estat del 23 de febrer de 1981.

Pau Caparrós

Cartes des de l'exili

L'Editorial Pre-Textos i la Universitat Politècnica de València coediten *Cartas de la Pièce*, la correspondència que Maria Zambrano mantingué amb el teòleg valencià Agustí Andreu de 1973 a 1976. Es tracta d'un document d'inestimable valor per a les persones interessades en l'obra i la vida de la filòsofa.

CARTAS DE LA PIÈCE
(CORRESPONDÈNCIA CON AGUSTÍN ANDREU)

MARÍA ZAMBRANO
AGUSTÍN ANDREU (ED.)

405 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS/UNIVERSITAT POLITÈCNICA
DE VALÈNCIA, VALÈNCIA, 2002

Cartas de la Pièce recull la correspondència amb Maria Zambrano (1904-91), filòsofa que va viure en l'exili de 1973 a 1976.

El valencià Agustí Andreu ha volgut difondre només les cartes de M. Zambrano ja que, segons ell, «este epistolario cuenta desde el punto de vista de María lo que significó en aquella circunstancia ese encuentro para ella, y el pensamiento a que dio lugar». Aquest llibre, magníficament documentat, ha de llegir-se tot atenent la relació que Andreu i Zambrano mantingueren des dels anys 50, d'una banda i, des dels anys 70, de l'altra (la situació de crisi internacional, la transició espanyola i el distanciament d'Andreu del ministeri eclesiàstic).

L'epistolari, «útil a biógrafos e historiadores, a filósofos de la religión, y por supuesto a estudiosos del pensamiento de la Zambrano», és el lloc on cohabitent tant reflexions plenes de connexions, coincidències d'interessos, com fractures i divergències, sempre escrites en el més pur estil d'aquesta filòsofa; seguint les paraules d'Andreu, «hay en el epistolario un poemario».

Ambdós comparteixen l'interés per l'helenisme i pel cristianisme (el neoplatonisme i Climent d'Alexandria); les indagacions de la Zambrano són el resultat d'un llarg camí de reflexió, que

il·luminarà el pensament d'aquest jove teòleg. D'altra banda, les influències que aquesta filòsofa va rebre al llarg de la seua vida es reflecteixen en les cartes. Podem dir que María, filosòficament parlant, és filla del seu temps (la filosofia existencial, fenomenològica i vitalista), però amb una marcada preferència pels grecs, especialment Plotino, i també per Spinoza, amb qui comparteix emocionalment el pensament ètic i metafísic.

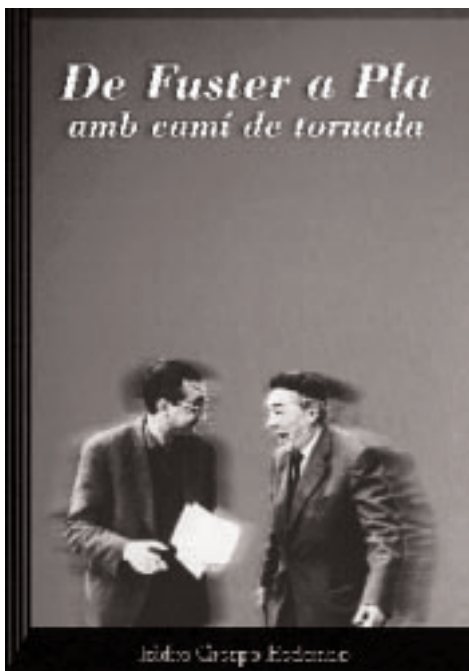
Entre altres influències també podem esmentar autors que pertanyen a l'àmbit de la psicologia, de la mística i de l'antropologia de la religió: Jung i la psicoanàlisi en la fenomenologia dels somnis i l'arquitectura de la persona; els místics Joan de la Creu i Miguel de Molinos van oferir-li un conjunt de símbols que responien a l'univers que ella volia expressar; M. Eliade i el seu estudi al voltant del sentiment religiós com a fenomen bàsic d'allò humà.

Així doncs, la lectura d'aquest epistolari ens transmet tot un corrent de pensaments embastats de circumstàncies personals, que reflecteixen una tradició alhora que un estil propi: Maria féu el seu camí personal, aquest camí va ser la raó-poètica. I pel que fa a la forma, la metàfora i els símbols van ser la seua matèria primera.

Nieves Avilés

Fuster i Pla, en primera persona

El professor Isidre Crespo ha estat l'encarregat de reunir en aquest volum els textos que Fuster va deixar sobre Pla i els que Pla va deixar escrits sobre Fuster. Aquest és l'homenatge que el CEIC Alfons el Vell de Gandia vol retre a l'escriptor suecà als deu anys de la seua mort.

DE FUSTER A PLA AMB CAMÍ DE TORNADA

ISIDRE CRESPO REDONDO

414 PÀGINES

CEIC ALFONS EL VELL, GANDIA, 2002

L'última conferència de Joan Fuster, la que va realitzar a Bellguard per parlar de Pla fa deu anys, inicia aquest volum de textos que els mateixos Pla i Fuster van escriure l'un sobre l'altre: crítiques de llibres, apunts de com i quan es van conèixer, reflexions sobre temes en què discrepen o coincideixen, i un llarg etcètera.

Uns textos que fan la delícia del lector. Per dos motius, sobretot. Perquè són dos dels millors prosistes de la literatura catalana de tots els temps i perquè el lector té l'oportunitat d'assistir a l'evolució de la relació –literària i amistosa– d'aquests dos homenots, gràcies a l'esforç que ha fet Isidre Crespo aplegant tots aquests textos dispersos al llarg de la vasta producció d'un i de l'altre.

Admirables són, per exemple, les «notes introductòries» a l'obra de Pla que li dedica Fuster. Admirable és també el debat que mantenen ambdós –en diverses ocasions– sobre el paisatge, ar-

ran d'un d'aquests passejos que van fer plegats per les terres de la Ribera i que tant impactaven Pla.

Aquest és el gruix del llibre, però també hi ha una part important dedicada a textos d'estudiosos d'ambdós autors, articles periodístics, entrevistes, etc. De fet, el llibre té voluntat d'arxiu minucios en el qual s'hi pot trobar des de cartes a tercers en què parlen l'un de l'altre, fins a referències de textos en què se citen l'un a l'altre de passada, sense ser-ne el tema central. Aquesta voluntat arxivística de Crespo el porta a elaborar un sumari laberíntic, carregat de subapartats que, al lector corrent li serveix de poca ajuda i més aviat li fa perdre el fil, si no para una mica d'atenció.

D'altra banda, on també s'han aplicat zelosament –no sé si el mateix Crespo o els responsables editorials del CEIC– és en l'absurditat de regionalitzar l'escriptura de Fuster. Tothom sap que Fuster escrivia en català oriental i tenia claríssim perquè ho feia. Manipular l'opció lingüística de Fuster és una estupidesa colossal, que no fa altra cosa que desviar l'atenció del lector acostumat als seus textos. Una altra cosa és que des del CEIC consideren que cal «traduir» al valencià (el que es parla des de Sagunt a Alacant) un autor de

la Ribera, cosa que ens recorda la polèmica i, insistisc, estúpida ¿«adaptació»? ¿«traducció»? de *Harry Potter* al valencià. El resultat, ja ho hem dit, és que el lector perd la concentració en el contingut i s'hi enrabia per la política «correctora» i censora de l'editorial. I més encara quan el zel posat en aquesta tasca se'ls en va de les mans i esquitxa els textos de Pla, la qual cosa arriba a nivells de ridicleusa grotescs i preocupants. Però no s'acaba ací la cosa i la indignació del lector esdevé una lletania de malediccions incontrolables quan comprova que no s'han molestat gaire en corregir les desenes d'errades tipogràfiques que l'escaneig dels textos comporta. Pacència.

Marc Candela

L'obra definitiva per conèixer la família valenciana més internacional: els Borja

El diplomatari Borja és un ambiciós projecte dirigit pel pare Miquel Batllori, un document molt valuós (50 volums) per reconstruir la trajectòria de la il·lustre família valenciana, que tingué una influència capital en la societat i en l'economia dels segles XV i XVI.

DIPLOMATARI BORJA I

MIQUEL BATLLORI (ED.)

PRESENTACIÓ D'ELISEU CLIMENT

PRÒLEG DE MIQUEL BATLLORI

NOTA PRELIMINAR DE MERCÉ ESCRIG

INTRODUCCIÓ DE LUIS PABLO MARTÍNEZ I

MIGUEL NAVARRO

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA 2002

Es tracta d'un llibre amb un format preciós, alhora clàssic i modern, mida carta (21 x 28 cm), tapes de cartró folrat de seda negra amb lletres en or. Un veritable plaer tenir-lo a les mans. En aquest volum I, en seguiran uns 50 més en els propers 25 anys, amb l'intent de posar a l'abast del públic la recopilació més completa del fons documental dels Borja amb els originals procedents de València (Arxiu del Regne de València i altres arxius), de ciutats com ara: Florència, Gènova, Milan, Mòdena, Orvieto, Torino, Venècia, Roma... De l'Arquivo nacional da torre do Tombo de Lisboa, Portugal; de l'Archivo histórico nacional de Toledo, o de L'archivio Segreto Vaticano, entre molts altres de tota Europa.

I tot això gràcies a unes persones que tot país voldria per a ell. La iniciativa de l'investigador valencià Lluís Cerveró, que en començà la recerca; la tossuderia i l'afany de l'editor Eliseu Cli-

ment, que aconseguí el suport financer d'algunes institucions públiques (Diputació de Barcelona, Ajuntaments de Xàtiva i de Gandia...); de la Fundació Winterthur que facilità la compra de les còpies de la documentació borgiana que hi ha a l'Arxiu Secret del Vaticà, i que ara passaran, convenientment microfilmades, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó en Barcelona.

Hi ha, naturalment, la col·laboració acadèmica: nombrosos investigadors d'universitats europees (especialment dels països de parla catalana), erudits de l'església, autoritats eclesiàstiques i civils, d'Espanya i d'Europa, que formen part del Patronat d'Honor per a l'edició del *Diplomatari Borja*.

Però res d'això no hauria estat possible sense la saviesa i el treball del pare Miquel Batllori, director del projecte, expert borgià, savi erudit i humil treballador de la cultura, per a qui tots els premis rebuts, honors i reconeixements sempre seran pocs. Ell té 92 anys, treballa sis hores al dia, revisa la seua obra completa i dirigeix el *Diplomatari Borja*. Onze universitat de l'àmbit dels països de parla catalana l'han proclamat simultàniament Doctor Honoris Causa, junt a les quatre (U. d'Andorra, U. Politècnica de València, U. de València i U. Oberta de Catalunya) que ja ho ha-

vien fet abans. Premi Príncep d'Astúries d'Humanitats 1996, Premio Nacional de las Letras 2001, té la creu Pro Ecclesia et Pontifice màxima distinció del Vaticà. Tothom l'ha reconegut i reconeix la seua obra, en els països de parla catalana, en Espanya, ... en tot el món, entre els erudits i savis eclesiàstics o laics. I per això, molts intel·lectuals encara es fan creus per l'obcecació evident de certes autoritats valencianes contra aquesta iniciativa que tant ens honora com a valencians i homes de cultura, bé minimitzant-la, obviant-la o deixant-la de costat, quan no influint decididament entre els seus feligresos de la dreta perquè no facen costat ni participen en aquesta festa de la saviesa.

Francesc Collado Soler

Ètica i política

Aquest volum és una selecció de textos de Doro Balaguer, datats entre l'any 1976 i el 2001. Ve a ser una mena de prolongació de la medalla que la Universitat de València li va concedir el 2001. L'edició està a cura de Gustau Muñoz que, a més, és l'autor d'un «Perfil biogràfic». S'hi inclouen els parlaments que en tal ocasió van pronunciar Emèrit Bono –«Doro Balaguer: la llibertat radical»–, el mateix Balaguer i el discurs de l'aleshores rector Pedro Ruiz. El volum inclou una fotografia de l'autor:

ART, CULTURA, POLÍTICA, PAÍS

DORO BALAGUER

GUSTAU MUÑOZ (ED.)

COL·LECCIÓ «PARANIMF»

241 PÀGINES

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, VALÈNCIA, 2002

L'aparició d'aquest llibre coincideix amb una sèrie d'obres sobre la transició política del franquisme a la democràcia que s'han publicat últimament. No es tracta, però, ni d'unes memòries ni de l'obra d'un investigador o historiador. És un document de l'experiència de Doro Balaguer, d'uns anys decisius en què ell va tenir un paper molt rellevant com a artista i com a polític. Hi trobem les seues posicions i les seues oposicions sobre la marxa dels esdeveniments. Són anàlisis i propostes crítiques amb una intenció constructiva, oberta, realista. Des del primer text, datat el 1976, fins a l'últim, del 2001, aquesta actitud radical no canvia, tant durant el seu període comunista com durant l'etapa posterior. En el seu parlament, amb ocasió de la medalla que

la Universitat de València li va concedir, afirma: «Per la meua part vaig començar ben aviat a ser escèptic. Ara, com es pot observar, sóc directament optimista». El recull d'articles d'aquest recull no el desmenteix.

Una altra característica –més aviat una coordenada– és el punt de mira permanentment polític de l'autor. «Jo arribe al tema de l'autonomia i de la democràcia des de la política». I hi afegeix: «i no des de cap especialització professional». Democràcia i autonomia –per a ell indissociables– són els dos temes recurrents de la primera part, la més llarga, del volum. Ara bé, convé advertir que Doro Balaguer parla com a polític, però no, perquè no ho ha estat mai, com a *polític professional*. La seua idea de la política respon a una exigència ètica personal, social, nacional. Per això critica –mai amb menyspreu o irritació, una altra característica d'ell– les alternatives tecnocràtiques i oportunistes, no polítiques, dels «professionals», dins o fora dels partits o del govern.

En la segona part –«Sobre art i artistes»– aplega articles sobre artistes –Victoria, Sempere, Toledo, Alfaro–, que van compartir amb ell la tasca de treure l'art valencià del conservadorisme, de la ignorància i de l'esterili-

tat estètics. O parla d'un personatge tan important en aquest procés com el pare Roig. També de Joan Fuster i del problema de la pintura abstracta, així com de Josep Renau. La política, però, no hi està absent.

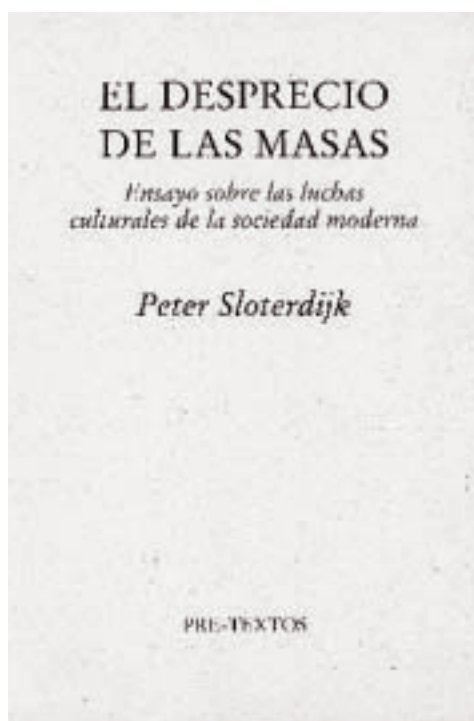
Molt present tornem a trobar-la en la tercera part –«Sobre qüestions culturals i polítiques». És una selecció dels articles que ha publicat en els darrers anys, a propòsit de l'«anècdota» valenciana, amb pactes i sense pactes, del terrorisme, basc o internacional, del permanent boicot de la llibertat i de la justícia, etc. S'hi ha inclòs un parell de papers sobre Vicent Ventura, que evoquen l'amistat i l'aventura política compartida.

Josep Iborra

La nova presència de les masses

D'aquest autor s'han publicat en castellà uns quants llibres. En aquest tracta el tema de la presència de les masses en el temps actual, en tant que subjecte històric de posicions igualitaristes, tant en el pla social i econòmic, com en el cultural i polític.

EL DESPRECIO DE LAS MASAS. ENSAYO SOBRE
LAS LUCHAS CULTURALES DE LA SOCIEDAD MODERNA

PETER SLOTERDIJKE

TRADUCCIÓN DE GERMÁN CANO

101 PÁGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2002

Un terme clau del pensament del segle passat és el de «massa». Sociòlegs, psicòlegs, historiadors, polítics, intel·lectuals i periodistes l'han utilitzat d'una forma cada vegada més insistent a partir, sobretot, dels anys entre les dues grans guerres. Aleshores l'atenció es va centrar en la seua presència, o irrupció, en la història com una mena de marea revolucionària, tumultuosa, que amenaçava l'estabilitat política i social d'Occident. La seua força s'havia mostrat en la creació a Rússia d'un estat proletari, que va esdevenir una referència inevitable per als moviments de masses, amb unes banderes o altres. Els treballadors es manifestaven ara i adés contra l'ordre burgès establert. El concepte de «massa» era, en definitiva, el terme que es posà en circulació per anomenar aquesta nova manifestació del poble, o de la *foule*, com en deia Le Bon. El llibre d'Ortega y Gasset, *La re-*

belión de las masas, responia a aquest espectacular fenomen social.

Després, a partir de les últimes dècades del xx, aquesta massa començà a perdre presència política mentre que en guanyava en el pla social i cultural com a subjecte de consum, ja que es va crear, s'ha creat, un mercat progressivament més ampli i diversificat per a ella –des de les vestimentes al turisme, passant pels esports– i amb un potent sistema de mitjans de comunicació, que es diuen precisament de masses.

Peter Sloterdijke, en aquest assaig, es situa centralment en el nou moment històric de la massa actual. El primer text del volum és un comentari de les idees que Elias Canetti va exposar en la seua obra *Massa i poder*. En el segon, repassa les posicions respecte de la multitud en Hobbes, Spinoza, Nietzsche, Rorty i Heidegger, continuant, en el tercer, amb Voltaire, Fichte, Bernard Shaw...

En els dos últims textos és quan l'autor tracta més directament les característiques de la massa del nostre temps. Per a ell, el fenomen de la massa gira entorn de la igualtat, en el sentit que comporta la voluntat d'esborrar les antigues diferències, que ja no considera com a «naturals», sinó com a «construïdes» i, per tant, sense raó

de ser. «No hay señores, sólo procesos de sometimiento, no hay talento natural, sólo procesos de aprendizaje; no hay genio, sólo procesos de producción». I en un altre lloc: «la masa significa distinguirse sin hacer diferencia alguna».

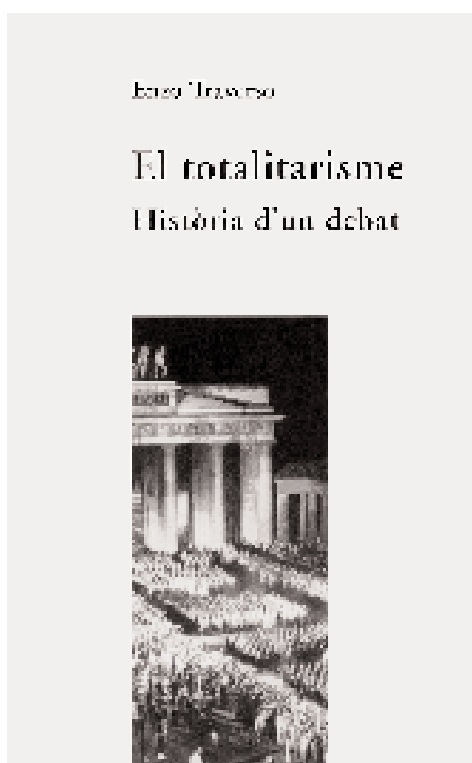
Es tracta, doncs, d'una especulació –bastant abstracta i conceptualista, en l'estil més típic alemany– que resulta un poc difusa i bastant discutible, precisament, a causa del seu plantejament al·lusiú, sense referències concretes que pogueren recolzar-lo. De més a més, utilitza gairebé com a sinònims els termes «societat moderna» i «massa».

Josep Iborra

La repressió com a forma de govern

Es tracta d'un assaig al voltant del concepte de «totalitarisme» des del seu origen fins a l'actualitat. Terme que ha tingut un itinerari marcadament ambigu, mal·leable i elàstic segons aquell qui l'ha emprat i amb les determinades circumstàncies on s'hi ha produït.

EL TOTALITARISME. HISTÒRIA D'UN DEBAT

ENZO TRAVERSO

TRADUCCIÓ DE JORDI MUÑOZ

COL·LECCIÓ «ASSAIG», 4

245 PÀGINES

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, VALÈNCIA, 2002

L'obra esbossa un itinerari ben intel·ligent del concepte i de les teories al voltant del «totalitarisme», tant a favor com a la contra. Enzo Traverso ens mostra i ens fa reflexionar a partir d'una radiografia molt nítida dels diversos territoris ideològics en els quals s'ha mogut al llarg del segle XX. El camp semàntic tan vast i, de vegades, d'unes relacions tan complexes com el caràcter polimorf de totalitarisme ens pot indicar alhora: un fet, els règims totalitaris com a realitats històriques que milions d'éssers humans han sofrit; un concepte, l'estat totalitari com una forma de poder inclassificable dins d'això que hom coneix com a pensament polític clàssic; i una teoria, una manera definida de repressió comuna als diversos règims totalitaris. Sense oblidar que el mateix vocable assumeix significats diferents, tot depenent d'aquell qui l'empra i com ho fa. La idea de totalitarisme té els seus orígens en el context històric després de la Primera Guerra Mundial que durant el conflicte ja s'havia esmentat com una «guerra total». En l'origen d'aquest

concepte hi ha tres experiències històriques nascudes d'aquelles circumstàncies: el feixisme italià, el nacionalsocialisme alemany i l'estalinisme rus. Tres règims que presenten aspectes inèdits on els crims massius ens obrin interrogants en la relació que s'estableix entre el poder polític i la societat civil. Ningú no dubta que el totalitarisme és l'antitesi de la llibertat i de l'estat de dret. Hi ha un intent d'absorció de la societat civil, fins la seua anul·lació, en estat. El terror de l'estat menysprea el dret, però sempre pressuposa el monopoli de la força, que desplega amb mètodes que pertanyen a la racionalitat dels governs moderns. D'aquesta manera va emergir una nova entitat capaç de controlar l'economia, la cultura, el pensament, l'opinió pública, és a dir, estatalitzar la societat civil. I de pas, estendre el terror com a forma de govern. Enzo Traverso després d'una anàlisi de la seua gènesi, de les diverses transformacions teòriques i del seu ús social i polític a través de tot el segle, ha mostrat un esquema bastant diàfan de les seues etapes: una primera, que aniria de 1923 a 1933, on l'adjectiu «totalitari», encunyat per l'antifeixisme, ben aviat, però, se'l fan seu les forces més reaccionàries i el redefeixen tot donant-li l'estatus d'un autèntic concepte. Així el feixisme italià parla de *Stato totalitario* i el feixisme alemany de *totale Staat*; una segona, que comprendria de 1933 a 1947, on el concepte i la idea del totalitarisme té una gran difusió en la cultura anti-

feixista i al mateix temps, s'inicien les primeres veus crítiques de l'esquerra a l'estalinisme; una tercera, que va des del 1947 fins al 1968, on gràcies a l'inici de la guerra freda, el «totalitarisme» es converteix en la millor publicitat per assenyalar l'enemic del món capitalista; una quarta, del 1968 al 1989, on a partir de la traducció d'Arxipèlag Gulag de *Soljenitsin*, és redescobert pels dissidents de l'Europa Oriental a l'exili; cinquena, després de 1989, on a partir de la caiguda del Mur de Berlín i l'esfondrament de l'URSS, s'ha posat de nou en el punt de vista del debat. Fet i fet, l'adjectiu «totalitari», apareix en un primer moment a partir de 1923 en els escrits dels anti-feixistes italians i a través dels anys i de les circumstàncies històriques i polítiques ha anat engreixant aspectes, significats, punts de vista, continguts diferents com una espècie de matroixca russa que creix. Un concepte amb un doble tall que ha estat instrumentalitzat per ideologies i règims. De vegades, hom pot pensar que aquells esdeveniments són un malson, que Orwell va mostrar-nos molt bé a *1984* o a *La revolta del animals*, o alguna cosa del passat que molts van patir. Ara, però, potser ja no és cap Gran Germà, l'autoritat absoluta, tanmateix sí que pot ser-ho la llei implacable del mercat. El totalitarisme ens obliga a repensar el present, sense oblidar-nos, ni del passat, ni del futur.

Josep Ballester

Els subjectes silenciats de la història

Tot treball científic necessita d'una autocrítica que li ajude a mantenir el seu rigor. El llibre que ara presentem és el fruit d'un debat creat entre historiadors, en el llindar del segle XXI, on diferents veus reflexionen sobre l'evolució dels estudis històrics durant el segle XX i plantegen la necessitat i la responsabilitat de la disciplina de travessar fronteres, a la recerca de nous subjectes històrics que ajuden a superar els antics models d'escriure i d'entendre la disciplina.

EL SIGLO XX. HISTORIOGRAFIA E HISTORIA

M. CRUZ ROMEO, ISMAL SÁEZ (EDS.)

COL·LECCIÓ «HISTÒRIA OBERTA», 80

278 PÀGINES

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, VALÈNCIA, 2002

El debat és el lloc d'encontre per excel·lència de tota disciplina, un signe de bona salut on la discussió lliure i enriquidora permet escoltar, qüestionar, comparar i replicar sobre les anàlisis, els mètodes i els projectes de futur dels investigadors. Aquest és l'origen del llibre *El siglo xx. Historiografía e historia*. Un balanç sobre la manera d'escriure i llegir la història en el segle passat, que aplega les intervencions realitzades en maig de l'any 2000 a València en el V Congreso de la Asociación de Historia Contemporánea. El debat comença al voltant de l'autonomia de la disciplina com a condició indispensable per a la història per tal d'adquirir el caràcter científic que els seus estudiosos li han reclamat en la segona meitat del segle passat. Una autonomia que, segons planteja Gérard Noiriel, queda garantida quan la disciplina demostra capacitat suficient per a plantejar les seues pròpies preguntes –a la manera com Marc Bloch parlava d'*Historia-Pro-*

blema—, quan la veritat —el rigor científic— no es presenta com un estat sinó com un procés social —una discussió col·lectiva— i quan es creen unes normes pròpies (exclusives) de la disciplina. Tampoc el significat d'un text històric està tancat, ens diu Noiriél, sinó que «s'enriqueix amb les lectures successives que se'n fan». Escriure la història, en canvi, no ha estat un acte tan participatiu i heterogeni. Detenir-se a analitzar qui ha construït (contat) la història més recent i quins han estat els subjectes protagonistes del relat, és la línia que uneix gran part de les intervencions. És el cas de Mary Nash, qui a través de la qüestió de gènere es demana el perquè de la resistència i de la lentitud en reconèixer les dones com a subjectes històrics, o el de Julián Casanova, en reclamar la incorporació de les multituds anònimes com a subjectes col·lectius, i el de Jesús Millán, quan escriu sobre els subjectes i les accions en l'anàlisi històrica. A través de l'estudi de les representacions culturals i de les pautes de construccions d'identitats, Nash denuncia l'homogeneïtzació cultural i interpretativa pròpia de l'Europa moderna que, a partir del model androcèntric proposat per l'home blanc, exclou les dones de la raó, de la paraula i de l'espai públic, tot negant-los la capacitat d'actuar com a subjectes polítics, legals i històrics, i que vistes, doncs, com a part de l'alteritat, passen a formar part de la representació cultural de la diferència que equipara, en ocasions, la dona a la raça no blanca. Paradoxalment, planteja Nash, la reapropiació progressi-

va per part de les dones de la subjectivitat històrica crearia de nou subjectes silenciat, ja que va ignorar novament el reconeixement de la seua diversitat de veus, tot donant lloc a una nova homogeneïtzació femenina, seguidora de l'actitud de l'«home blanc», i que ha dificultat la construcció d'una identitat col·lectiva universal de les dones com a grup.

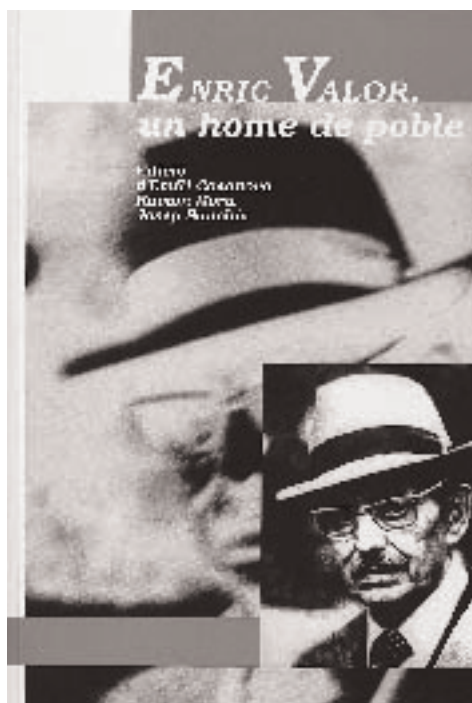
Per la seua banda, Casanova planteja l'evolució de la història com la democratització de l'estudi del passat en busca d'una major igualtat, on la història social, avui complementada amb noves fonts com l'antropologia i la literatura, deixa pas a una història cultural que rescata les multituds anònimes com a nous subjectes col·lectius, a través de les seues experiències quotidianes, dins d'una proposta més ampla de revisió i d'actualització dels nous models d'història social, cultural i política utilitzats en les dècades centrals del s. xx.

Sense oblidar l'enriquiment de les fonts, Millán trenca amb el que ell denomina «la concepció unilateral de la història», on un subjecte té una funció determinada i representa un model a seguir. L'historiador proposa una concepció diferent dels subjectes i de la lògica de les seues accions, i per tant, un significat nou per al procés històric. La història donaria, doncs, la benvinguda a un major nombre de protagonistes: tots aquells sectors humans i socials silenciat per la historiografia i per les biografies històriques.

Lourdes Toledo

La presència prodigiosa d'Enric Valor

Aprofitant la Jornada d'estudi i d'homenatge a Enric Valor, diversos especialistes estudien la seua obra des de diferents punts de vista, com les bases de la seua narrativa, la relació amb el context històric, el model de llengua literària i oral que defensava, l'anàlisi dels recursos literaris que utilitza, la seua aportació gramatical, etc.

ENRICVALOR, UN HOME DE POBLE.
JORNADA D'ESTUDI I HOMENATGE A ENRICVALOR
I LA SEUA OBRA (AGULLENT-VALÈNCIA, 2000)
EMILI CASANOVA, RAMON MORA I JOSEP SÀNCNIS (EDS.)
COL·LECCIÓ «ESTUDIS»
250 PÀGINES
EDITORIAL DENES, VALÈNCIA, 2002

El llibre recull una part dels treballs que es presentaren a la Jornada d'estudi i homenatge a Enric Valor i la seua obra, la qual es va realitzar l'any 2000 a Agullent, població en la qual va viure deu anys. Els tretze treballs es dediquen a analitzar l'obra i la figura d'Enric Valor des de diferents punts de vista, la qual cosa permet aprofundir en el coneixement d'uns dels principals escriptors valencians del segle XX.

Vicent Escrivà li dedica dos treballs on estudia les bases de la seua narrativa i constata que el cos literari de les 36 rondalles s'ha constituït en un trencaclosques engrescador, ja que l'autor ha introduït correccions de tota mena en les posteriors edicions. Segons aquest autor, les rondalles valorianes se situen més pròximes als contes cultes. En el segon treball, Vicent Escrivà analitza el paper dels personatges femenins del cicle de Cassana. Vicent Simbor, per la seua banda, relaciona l'obra valoriana amb els seus contextos, com la preguerra, la postguerra i l'etapa actual, i constata que els seus objectius literaris no sempre han coincidit amb els dels escriptors contemporanis. Josep Daniel Climent també dedica dos treballs a l'escriptor. En primer lloc, estudia el model de llengua literària que defensava Enric Valor, el qual consistia en reiniciar la incorporació al procés de nor-

mativització començat amb l'aprovació de les Normes de Castelló. En segon lloc, estudia les activitats lingüístiques de l'escriptor abans de la guerra civil, com ara les col·laboracions en el setmanari *El tio cuc* d'Alacant. Victor G. Labrado estudia la figura del gegant negre que apareix a les rondalles i el compara amb altres corpus rondallístics.

Maria Conca fa un anàlisi dels recursos lingüístics emprats per l'autor en la seua obra, la qual qualifica com un pou de riquesa fraseològica. Emili Casanova, que també hi contribuïx amb dos treballs, ens aporta diversos textos inèdits de l'autor, com una traducció de fragments de l'obra de Gabriel Miró, l'adaptació d'una rondalla de Jordi des Racó i «El Llibre de l'Infant». En segon lloc, Casanova estudia la tasca de Valor com a lexicògraf. Abelard Saragossà fa un estudi de l'aportació gramatical de l'escriptor de Castalla, al qual qualifica de gramàtic reflexiu i metòdic, però també actiu i crític davant la llengua comuna. Brauli Montoya estudia el model de llengua oral que propugnava Valor a les seues gramàtiques, proposant solucions que entroncaren amb la tradició de la llengua catalana. En darrer lloc, Vicent Brotons reflexiona sobre la figura d'Enric Valor com a mestre, i Vicent Pitarch sobre la percepció que tenia de la llengua.

Francesc Torres

Experiment en fals

Guerra ambiental sorprén pel seu disseny i per la incorporació original d'elements gràfics a la narració. No obstant això, la història, que narra una fugida, envoltada de drogues, alcohol, sexe i reflexions sobre comunicació, publicitat o música, acaba per defraudar.

GUERRA AMBIENTAL

JAVIER MONTERO

440 PÀGINES

NUMA EDITORIAL, VALÈNCIA 2002

Des de la primera pàgina, el lector se n'adonà que *Guerra ambiental* pretén ser un llibre «diferent» i gràcies al disseny que ha realitzat l'estudi «El 40. de los fantasmas» i a l'acurada edició a què ja ens té acostumats l'editorial Numa, ho aconseguix; el que no aconseguix però, és ser una novel·la diferent ni tampoc una novel·la ben resolta. La història de tres joves que arriben a un poble estrany on han de passar uns dies esperant aconseguir una bona quantitat de «X» mentre es dediquen a prendre substàncies diverses i a establir contacte amb personatges curiosos, recorda en excés altres històries de joves i camins, de vides més o menys buides i de deliris provocats per psicotròpics o qualsevol altra mena de droga. L'estil amb què Javier Montero es col·loca en la veu de Patricia, la narradora, no resulta convincent, especialment perquè la barreja incoherent d'expressions ben quotidianes del tipus «vamos a toda hostia por la carretera», amb reflexions pseudointel·lectuals sobre la comunicació o la conformació de la realitat, donen un grau molt elevat d'artificialitat a la narració. Més atractiva és la concatenació d'històries dins d'històries, algunes de les quals resulten francament interessants; sembla com si en aquest terreny, el de la història més curta, l'au-

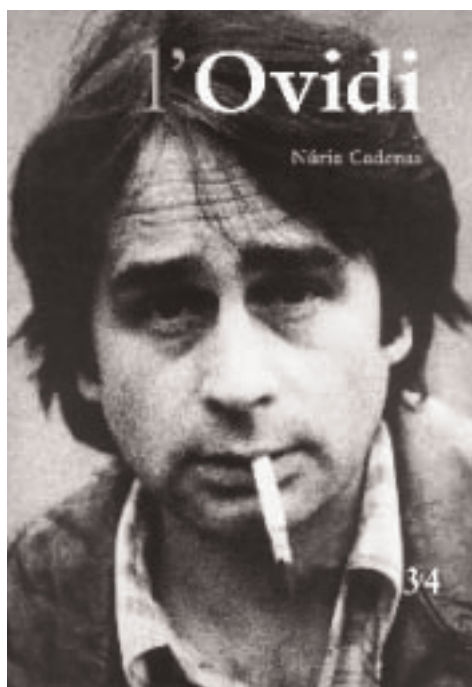
tor es trobara molt més còmode i desenvolupara millor la seua habilitat.

El balanç definitiu de l'obra resulta, doncs, decepcionant. *Guerra ambiental* té l'encert d'aprofitar elements del disseny gràfic, com ara el tipus de lletra o la intensitat de la tinta, per a entrellagar-los amb la història, intent que en altres llibres resulta totalment fracassat; aprofita també aquests elements per a donar un aspecte «televisiu» a la narració, amb algunes interrupcions per a publicitats certament enginyoses, però el gruix de la novel·la –història i personatges– no té la força suficient per captivar el lector. Les històries de festes i drogues, les referències a sèries televisives i estrelles del pop o les descripcions intenses de contactes sexuals diversos, poden resultar tan avorrits i previsibles com qualsevol altre tema literari i ser tan poc «moderns» com qualsevol altra història. Montero deixa veure en alguns fragments una habilitat com a escriptor capaç d'aconseguir intensitat i força narrativa però no aconseguix estendre-la a la totalitat de la narració; sembla conformar-se amb aquesta temàtica, que ja no resulta ni sorprenent ni cridanera, i amb un escàs treball amb els registres lingüístics; i al lector li fa l'efecte que amb això no hi ha prou.

Jordi Sebastià

Una biografia d'Ovidi

Set anys després de la mort d'Ovidi Montllor, Tres i Quatre, de la mà de la periodista Núria Cadenas, publica l'aproximació més completa feta fins ara a la vida i obra de l'autor alcoià, amb poemes inèdits i relació de llibres, discos i filmografia.

L'OVIDI

NÚRIA CADENAS

298 PÀGINES

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2002

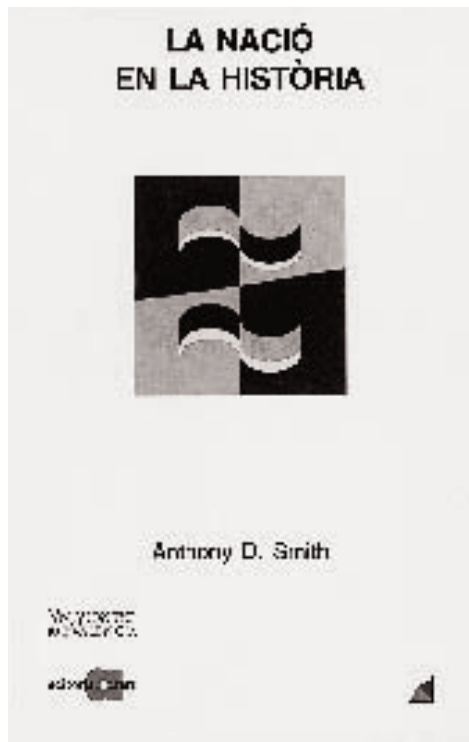
Si tota vida es resisteix als límits de la biografia, molt més la d'algú de la talla de l'Ovidi. Mort als cinquanta-tres, en plena maduresa creativa, i quan tot just començava a véncer l'oblit que com una llosa la «democràcia» i la «normalitat» col·locaren damunt alguns autors incòmodes, la seua conversió en mite té a voltes el regust de la justificació i dificulta l'acostament a la persona i l'obra en termes no tan sols encomiàstics sinó crítics i capaços d'avaluar com cal les aportacions que l'autor alcoià va fer en el camp de la cançó i de l'art de la interpretació sobretot. És ací on el llibre de Núria Cadenas fa més aigua, ja que l'ombra del mite pot desdibuixar el perfil humà i artístic de l'Ovidi, que serva un punt de misteri a les interpretacions esquemàtiques. El llibre té, més que no la forma d'una biografia en sentit literari, la d'un extens reportatge periodístic, escrit amb un to lleuger i una prosa una mica ingràvida, mancada a estones de profunditat i rigor, diríem que apressada. Sembla com si la vindicació de l'autor hagués de passar irremissiblement per la voluntat d'adreçar-se a un públic «nostrat» i casolà, prèviament encisat per les qualitats del biografat, i això deriva sovint en localisme estèril. L'abús del cluc d'ull al lector amanit amb el recurs del fals diàleg

amb l'artista i la presentació una mica caòtica del material (sovint costa identificar la veu dels nombrosos entrecollats; la introducció es ventila amb la citació literal d'unes paraules d'Enrique Cerdán Tato del 1980) són els principals llasts que arrossega una obra que, per altra banda, aporta guanys valuosos. No és el menor el fet que, efectivament, es tracta de l'aproximació més completa a l'Ovidi des del llibre de Cerdán Tato, l'eco del qual es deixa escoltar per tota l'obra. *L'Ovidi* inclou, a més, un interessantíssim material gràfic i es fonamenta en una voluntat coral, amb opinions de personatges diversos. Aquesta mirada polièdrica, però, si bé aconsegueix articular un testimoni plural, també eximeix a voltes l'autora de cenyir-se als fets i les dades objectives que tota biografia reclama per assajar les pròpies conjeitures i provoca un amuntegament innecessari de simples opinions d'amics i coneguts que mediatitzen en excés la visió del lector. La revisió crítica del «fracàs» de la nova cançó, a voltes a penes insinuada, i el dibuix precís de la trajectòria professional de l'autor, avalen una obra que, amb tots els seus defectes, és de lectura obligatòria per a tots els ovidians presents i futurs.

Manel Rodríguez-Castelló

Cap a una teoria de la nació

Amb la voluntat de donar compte de la significació de la nació i del nacionalisme en la història i simplificar els diversos punts de vista sobre aquest fenomen, Anthony D. Smith repassa les principals teories sobre la nació i en proposa la seva pròpia.

LA NACIÓ EN LA HISTÒRIA

ANTHONY D. SMITH

COL·LECCIÓ «EL MÓN DE LES NACIONS», 7

129 PÀGINES

EDITORIAL AFERS, UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
CATARROJA-VALÈNCIA, 2002

El punt de partida que pren Anthony D. Smith per analitzar i revisar les diverses teories de la nació és que no hi ha una sola «història de la nació», però tampoc n'hi pot haver un nombre infinit. El seu és, doncs, un recorregut crític per aquestes teories que li permet de proposar-ne el seu propi punt de vista. Parteix de tres debats que la historiografia de la nació arrossega des del moment en què s'hi dedicà al tema, a partir del segle XVIII: l'existència o no d'elements, més o menys palpables, que conformen la consciència nacional d'una col·lectivitat (història, llengua, costums, etc); l'antiguitat o la modernitat de les nacions; i la relació entre el passat i el present en la formació i el futur de les nacions.

Per a Smith les diferents escoles que han rivalitzat sobre aquests temes presenten moltes mancances a l'hora d'abraçar la complexitat de la nació, de la seua formació, del seu desenvolupament i del seu pes en la història. Però de totes en treu algun profit a l'hora de plantejar les bases de la seua pròpia teoria de la nació. La dicotomia entre ètnia i nació li serveix, per exemple, per redefinir el concepte d'«*ethnie*» que Smith aplica per fer justícia «al gran nombre d'identitats col·lectives que formaren part del món antic i del medieval» que el terme

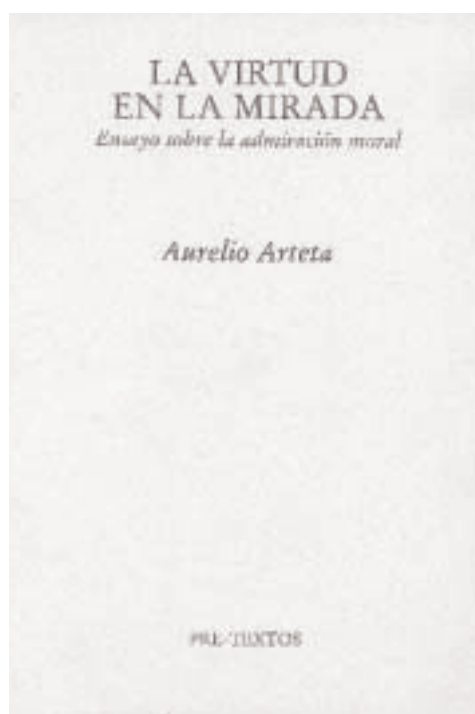
«nació» no abasteix plenament (babilonis, assiris, visigots, etc.). La seua proposta, basada en la visió etnosimbòlica, dibuixa un quadre de variables que ens poden servir per contemplar el paper de les nacions i del nacionalisme al llarg de la història en la seua vertadera dimensió. La definició de nació és, doncs, d'abast ampli: «població humana designada que ocupa un territori històric o terra pairal i que comparteix mites i records comuns, que té una cultura pública i massiva, una economia pròpia, i drets i deures comuns per a tots els seus membres». I la complementa amb la definició, també oberta, del nacionalisme: «moviment ideològic que es proposa l'assoliment i el manteniment de l'autonomia, la unitat i la identitat d'una població que alguns dels seus membres consideren que constitueix una nació 'real' o 'potencial'». Només cal, doncs, que «alguns dels seus membres» consideren que formen part d'una nació diferent i diferenciada.

De les crítiques i de les aportacions d'Smith es desprén, per tant, que no pot haver-hi definicions tancades de la nació i del nacionalisme, perquè cada nació és un món completament autònom i amb una evolució completament diferent.

Marc Candela

Hacia una ética de la virtud

El último libro de Aurelio Arteta es un ensayo sobre la mirada. Una suerte de reto personal y erudito en el que la admiración se convierte en objeto de discusión apasionada. Un texto valioso que deliberadamente escoge creer en la potencia moral del hombre.

LA VIRTUD EN LA MIRADA.
ENSAYO SOBRE LA ADMIRACIÓN MORAL

AURELIO ARTETA

COL·LECCIÓ «PRETEXTOS/ENSAYO», 559
337 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALENCIA, 2002

En la actualidad es poco habitual encontrar un libro que desde el ensayo o la escritura filosófica se proponga elevar la vida del hombre y le empuje a perseguir la propia excelencia. *La virtud en la mirada* de Aurelio Arteta es ese libro que señala al hombre como sujeto moral y busca recuperar un ideal de existencia. La escritura de este texto está guiada por la pasión de su autor quien lleva a cabo una brillante defensa de la admiración moral como antídoto contra el conformismo del espíritu contemporáneo, que es el del «hombre domesticado». Y, sin embargo, Arteta mira a ese hombre con un optimismo poco habitual porque la capacidad de admiración que le atribuye exige creer en las mejores posibilidades humanas.

Para este autor, la admiración moral es un gesto posible. Y en nombre de esa posibilidad reacciona ante la consagración de la normalidad como valor

supremo y contra el descrédito contemporáneo de la admiración. En una de las páginas de este libro Arteta comenta que Camus decía de sí que «soy un hombre normal + una exigencia». Ese atributo de más que se atribuye Camus es el que el autor reclama para el hombre actual. Quizá una afirmación de Wittgenstein recogida en otra de estas sugerentes páginas podría aducirse para acotar el camino que debe seguir este hombre presto a recuperar la capacidad de admirar: «Conocerse a sí mismo es terrible, porque a la vez se conoce la exigencia vital y que uno no la satisface. Pero no hay un medio mejor de llegar a conocerse que mirar al perfecto».

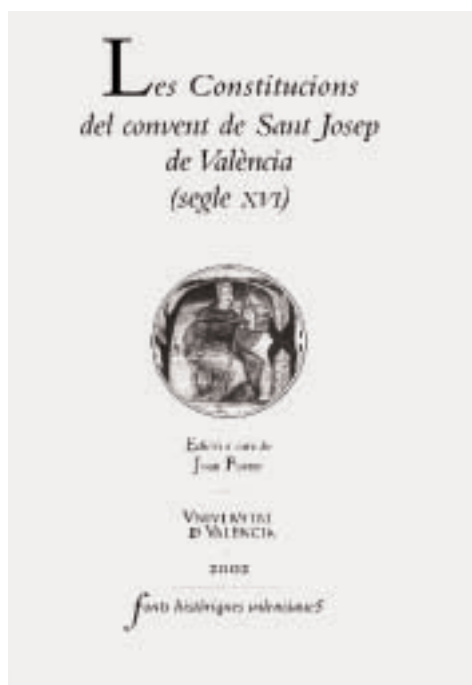
El contenido del libro responde plenamente a su subtítulo. Arranca con la constatación del declive actual de la admiración e indaga en su naturaleza y en la del sujeto admirador para llegar a convertir esta emoción en el requisito imprescindible de toda educación. Entre el punto de partida y el punto de llegada, Arteta dibuja un mapa extraordinario de citas brillantes de pensadores antiguos y contemporáneos con el que pretende conducirnos a una propuesta ética centrada en el ejercicio de la admiración moral. Ciertamente, es un texto que hay

que leer detenidamente porque leer bien este tipo de textos no es tarea fácil. Aurelio Arteta, catedrático de Filosofía Moral y Política de la Universidad del País Vasco, habla con conceptos y sin embargo, con un lenguaje preciso y elegante sabe llegar al lector. Considerar *La virtud en la mirada* como una obra acabada significaría no corresponder al saber generoso de su autor y rechazar su invitación a continuar indagando en los grandes pensadores. A nosotros, lectores, nos queda la voluntad de seguir reflexionando y dar un sentido práctico a esa mirada atenta y desinteresada que nos sugiere Arteta.

Teresa Villarroya

Un convent valencià del segle XVI

Aquest volum és la transcripció per part de Joan Fuster d'un manuscrit del segle XVI —*Regla i Constitució del convent de Sant Josep de València*. Va precedida d'un estudi preliminar del curador de l'edició, amb un glossari i una bibliografia. Forma part de la col·lecció «Fonts històriques valencianes», dirigida per Antoni Furió i Enric Guinot. La portada està il·lustrada per una vinyeta dissenyada per Josep Palàcios.

LES CONSTITUCIONS DEL CONVENT
DE SANT JOSEP DE VALÈNCIA (SEGLE XVI)

JOAN FUSTER (ED.)

COL·LECCIÓ «FONTS HISTÒRIQUES VALENCIANES»

113 PÀGINES

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, AJUNTAMENT DE SUECA,
VALÈNCIA, 2002

Un tema que va temptar sempre Joan Fuster va ser la peripècia històrica del català, i més concretament, la seua progressiva substitució pel castellà, tant a nivell escrit com oral. El seu interès no era el d'un pur estudiós, personalment indiferent a la qüestió, sinó el d'un intel·lectual compromès amb una llengua, que era la seua, i que compartia amb els catalanoparlants de la Corona d'Aragó. Per a ell no era un problema estrictament erudit, sinó viu, urgent, que calia resoldre cara al present i al futur. És precisament aquesta voluntat que el va moure a investigar què havia passat al País Valencià per arribar a una situació de submissió i depauperació nacionals tan ràpida.

La llengua era un factor clau a investigar. Especialment, calia explicar com el procés de castellanització es va manifestar d'una manera tan brusca —en el

pla literari, si més no— durant les primeres dècades del segle XVI. Aquest fet tan insòlit portà Fuster a interessar-se cada vegada més per la història social del català, en l'àmbit valencià sobretot. Durant l'última etapa de la seua vida es dedicà intensament a treballar en aquesta obra. No la va poder dur a terme, i només arribà a publicar, sobre la marxa, alguns estudis que revelen la riquesa i l'amplitud de la seua informació així com l'interés de les explicacions i hipòtesis amb què la pensava. El llibre que acaba d'aparèixer és una mostra més, magnífica, del treball que tenia entre mans. És una edició de *Les Constitucions del convent de Sant Josep de València*, que conté un llarg i apassionant estudi preliminar.

Aquest manuscrit de la Regla i de les Constitucions del convent de les monges de Sant Josep, té un gran interès, perquè és l'únic que n'ha quedat, a hores d'ara, de les diferents versions al català, que, sens dubte, circulaven aleshores pels convents valencians. A més, no apareixia ressenyat en les grans i petites bibliografies de què disposem. L'atzar el va posar a la bibliotetca particular de Joan Fuster. Ben mirat, n'era el destinatari més idoni. El manuscrit tenia el valor, ja d'entrada, de ser un document del valencià que es parlava a mitjans

del segle XVI. La seua existència planteja a Fuster un munt d'interrogants, que ell estudia i tracta de resoldre amb la seua habitual perspicàcia. N'hi ha un, sobretot, que el capfica: com és que els catalanoparlants es van familiaritzar, si més no a nivell de comprensió, amb el castellà?

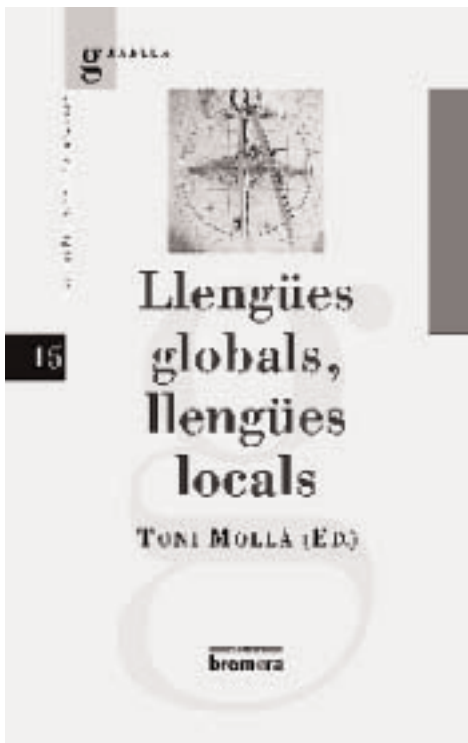
L'estudi de Fuster, però, no és sols una intel·ligent indagació sobre aquesta aventura —hi discorre com un detectiu excepcional—, sinó un meticulós i escrupulós examen dels aspectes lingüístics del text, assenyalant-ne els mínims detalls de la «vagabunda ortografia del manuscrit», així com del seu contingut. Pel que fa al manuscrit, és una delícia llegir-lo, tant per la cadència d'una prosa ja llunyana com per les notícies que dóna de la vida d'un convent. Els nostres narradors inclinats a la «història ficció» hi podran trobar, crec, una bona matèria primera per fabricar-la en una novel·la.

Josep Iborra

Globalització i llengües

Aquest volum recull una sèrie d'estudis sobre els efectes que està produint la globalització en l'ús de les llengües. Internet, els mitjans audiovisuals, l'economia i el discurs ideològic, són alguns dels factors d'aquest nou context sociolingüístic analitzats en aquesta obra.

LLENGÜES GLOBALES, LLENGÜES LOCALS

TONI MOLLÀ (ED.)

COL·LECCIÓ «GRAELLA», 15

182 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2002

Llengües globals, llengües locals és una tria de les ponències presentades durant les Jornades de Sociolingüística organitzades per l'Ajuntament d'Alcoi, corresponents a l'any 2001. Les jornades d'aquesta convocatòria es van dedicar a analitzar de quina manera afecta la globalització –de l'economia, de la política, de les comunicacions, etc.– la diversitat lingüística. Als inicis del segle XXI, i com a conseqüència del nou context creat per la internacionalització, el català i moltes altres llengües, s'enfronten a uns problemes de pervivència que no són els mateixos que abans. Més exactament: es tracta de problemes nous que s'han afegit als anteriors.

La globalització –tal com s'està portant a terme– es pot veure així com una catàstrofe per a les llengües que estan lluitant per la seua normalització. Així, Jesús Tuson, un dels autors del volum, alerta en «El valor de la diversitat en la comunicació global» del perill d'es-

terilització cultural i d'extinció massiva de llengües que pot comportar la globalització. Miquel Siguan, en «Llengües i cultures en un món globalitzat», més matisadament, remarca que la societat a què ens acostem serà plurilingüe i intenta destriar quines seran les condicions que hauran d'acomplir les llengües «no globals» per sobreviure. Algunes de les altres ponències del volum adopten una perspectiva més concreta i una actitud més esperançada, insistint que la globalització ofereix unes condicions i uns reptes que no han de ser necessàriament perjudicials per a la majoria de les llengües. Luis Ángel Fernández Hermana, en «Les llengües a la xarxa», analitza l'ús de les llengües en internet; recorda que la presència aclaparadora de l'anglès a la xarxa aconsegueix una funció d'intercanvi i que l'anglès no substitueix ni elimina realment les altres llengües. A més, davant dels qui sostenen que el futur lingüístic del món és l'anglès, Fernández Hermana creu que «el futur del món seria un enriquiment constant de les llengües que coneixíem», perquè internet facilita l'accés a les diferents llengües del món i també la seua difusió.

Pau Rausell, en «Economia de la llengua», estudia la situació del català des d'una perspectiva inusual: en termes de

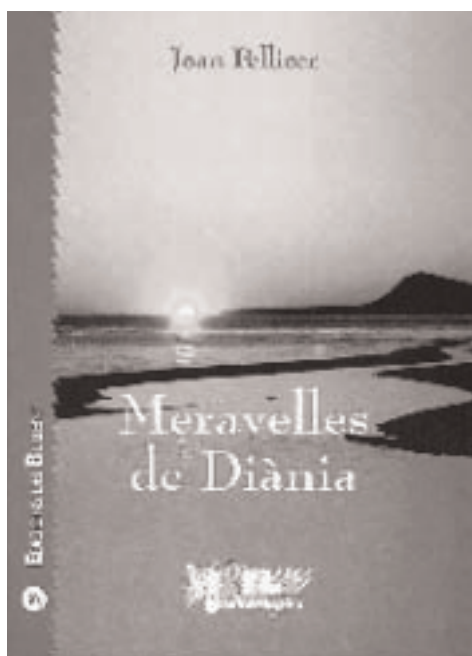
costos i beneficis. Per a Rausell, «no és cert que la lògica econòmica actue irreversiblement en contra de la diversitat lingüística». En el cas del català, analitza casos en què el mercat també premia el seu ús. Pel que fa als mitjans audiovisuals, si bé la lògica d'aquest sector, feta de grans empreses multinacionals i revolució tecnològica, pot ser vista com un risc per a la llengua catalana, Joan Botella, en «Llengües globals i llengües locals: una mirada des de l'àmbit de la comunicació audiovisual», indica que aquesta nova situació comporta alhora riscos i oportunitats. Es poden importar i doblar pel·lícules. Però també es pot inventar i crear, i esdevenir un referent de producció popular de qualitat.

La globalització es pot veure, per tant, com una amenaça per a les llengües minoritàries o, per contra, com una situació que també els ofereix oportunitats si s'acara d'una manera activa. *Llengües globals, llengües locals* ofereix una bona panoràmica de la complexitat d'aquesta problemàtica.

Enric Iborra

Camins de goig i de saviesa

Joan Pellicer descriu minuciosament la geografia, la botànica, l'arqueologia, l'arquitectura tradicional, la gastronomia i altres mostres de cultura popular –llegendes, remeis medicinals, refranys...– de nou paratges excepcionals de les comarques centrals valencianes.

MERAVELLES DE DIÀNIA

JOAN PELLICER (TEXTOS I FOTOGRAFIES)

COL·LECCIÓ «LA FARGA MONOGRÀFICA», 10

187 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2002

Diu Joan Pellicer que aquest llibre no pretén ser una guia de camins, sinó més bé un recull d'impressions al voltant d'allò que l'autor anomena Territori Diànic o Diània –que inclou les comarques centrals valencianes: la Marina, l'Alcoià, el Comtat, la Vall d'Albaida, la Costera i la Safor–, «un simple suggeriment, un nu mostrari incitador, una senzilla invitació a viatjar al llarg i ample» d'una de les zones més muntanyoses del País Valencià. Certament, l'obra incita a recórrer els paratges que Pellicer hi descriu –i fotografia– amb un esguard fascinat davant la diversitat de la natura i captivat per la cultura popular dels llogarencs. El llibre està estructurat en nou capítols, que corresponen a altres tantes zones asenyalades: l'Estret de les Aigües de Xàtiva, la nevera i el cim de la serra del Benicadell, el cim del Montgó, la Bassa de Benirrama, la penya foradada de la Vall de la Gallinera, el racó del Candoig de la Criola, la serra de Mariola, la penya Forata d'Aitana i les Agulles de la Serrella. L'autor proposa gairebé sempre diferents rutes per arribar als llocs elegits, i, a més de descriure minuciosament tots i cadascun dels indrets interessants que es poden trobar –pobles, camins, valls, muntanyes, rius, serres, però també fonts, penyes, coves, etc.–, afegeix informació sobre l'arqueologia de la zona –art rupestre i cultures prehistòriques–, l'ar-

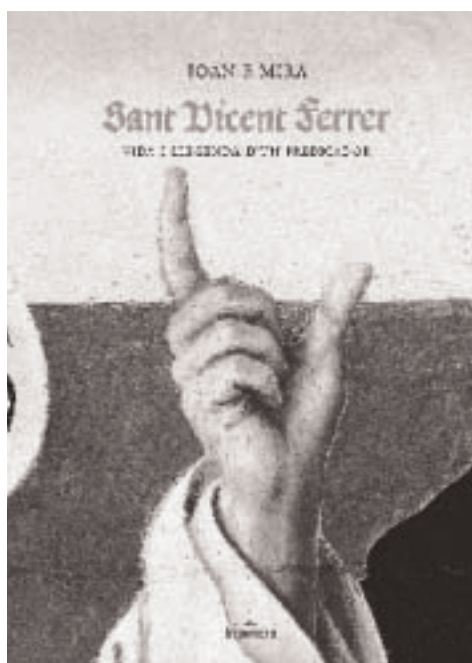
quitectura tradicional –pous, molins, neveres, forns, carboneres, aljubs, abeuradors, safareigs...– i altres construccions, com convents, monestirs, castells, ermites i esglésies; sobre botànica –inclosos usos medicinals d'algunes herbes–, gastronomia, mitologia, i, fins i tot, sobre la riquesa lingüística del territori. Per a això, Joan Pellicer recorre a la saviesa local i a diverses fonts, com Josep Camarena, Antoni Josep Cavanilles, Alfons Roig, Antoni Lázaro, Maria Ibars, Eduard López-Chávarri, Francesc Jover, Gabriel Miró, Bernat Capó o Enric Valor.

De tots els trajectes, el que més m'ha atret és la ruta dels arbres gegants de la serra de Mariola, per allò de veure, tocar i olorar éssers vius centenaris; i, per la seua peculiaritat, la penya Forata d'Aitana i les Agulles de la Serrella. Però, com deia al començament, el llibre sencer és una invitació al passeig, a l'excursió i al goig de la natura. Només li podria retraure que l'excés d'adjectius –probable reflex de l'encís, admirable i perpetu, de l'autor– recarrega l'estil: «Aquest deliciós paratge virginal, aquesta rara i preciosa joietta de les nostres aspres i eixutes muntanyes, aquesta petita meravella paisatgística quasi oculta i desconeguda...»; tal vegada, una neteja més acurada del llenguatge ajudaria a què el text, sense deixar de fascinar, no fatigués.

Arantxa Bea

Vida i miracles posats al dia

L'impossible gènere hagiogràfic, recuperat per Joan F. Mira per a donar-nos, per fi, una visió objectiva i equilibrada del predicador sant Vicent Ferrer; tan conegut a la seua terra de nom i de llegenda com ignorat com a figura històrica i literària.

SANT VICENT FERRER.
VIDA I LLEGENDA D'UN PREDICADOR

JOAN FRANCESC MIRA
COL·LECCIÓ «BIOGRAFIES»

122 PÀGINES

EDITORIAL BROMERA, ALZIRA, 2002

Edició luxosa, d'una qualitat remarkable, en què destaquem en primer lloc la riquesa de les nombroses il·lustracions, algunes a tota pàgina, com ara una diversa col·lecció de retrats del sant o algunes fascinants miniatures medievals. El format atlàntic, incòmode i, potser excessiu, juntament amb aquestes magnífiques imatges, en fan un veritable llibre d'art medieval.

Com el títol diu, es tracta d'un recorregut per la vida, l'obra i la llegenda de sant Vicent Ferrer: «una figura històrica tan rigorosament excepcional com profundament desconeguda pels mateixos compatriotes que el celebren i el veneren». Els dos primers capítols se centren en la seua biografia. Al primer, hi trobem el crític context històric de finals del segle XIV i principis del XV: orígens, joventut i carrera eclesiàstica del predicador fins que arriba a ésser home de confiança del papa Benet XIII. El període de predicació ambulante serà l'eix central del segon, amb un prolix seguiment del seu itinerari europeu i una revisió raonada i correcta del seu paper al compromís de Casp. El tercer capítol ens ofereix una panoràmica de la predicació del sant: l'escenificació, les temàtiques i alguns motius centrals en els seus sermons com ara la immediatesa escatològica –Anticrist, fi del món i judici final– i la conse-

qüent necessitat de penitència i de regeneració moral de la societat cristiana; la referència a les minories ètniques, jueva i musulmana, és indefugible. Al quart capítol s'estudia la portentosa llegenda: miracles –en especial exorcismes, guariments i el do de llengües–, la visió del més enllà. També s'hi atén al paper jugat en la societat valenciana per la figura de sant Vicent al llarg dels temps –institucions, festes, llocs de memòria– amb algunes reflexions actuals, com ara la constatació de l'enorme distància entre el tarannà auster i terrible del personatge històric i el banal i populista folklore vicentí actual. Mira inclou al final, a tall de mostra, el text modernitzat però íntegre –de lectura fàcil– d'un sermó curt del sant: una significativa lectura moral al·legòrica de la mort de Llätzer, que ens permet assaborir un regalim de la predicació torrencial del dominicà. En resum: un llibre de divulgació històrica documentat i ben escrit, força rigorós i crític, sobre el patró dels valencians –cosa que ja calia. Una biografia equidistant entre el panegíric tradicional –conservador i clerical– i l'habitual desqualificació política progressista i nacionalista, que ha ignorat sistemàticament «el valencià més popular, més local i més internacional de tots els temps».

Albert Toldrà

Viatjar pel país

El llibre, que combina les reflexions sobre economia i urbanisme amb les pròpies d'un «viatger de les ciutats», permet a l'autor fer un recorregut, de vegades fins i tot periodístic, per les ciutats més importants del País Valencià. Els llibres i les investigacions que ha dedicat Sorribes al tema han estat i segueixen sent una aportació molt valuosa per al conjunt de la societat valenciana. Cal agrair-li aquest nou viatge.

UN PAÍS DE CIUTATS O LES CIUTATS D'UN PAÍS

JOSEP SORRIBES

COL·LECCIÓ «ASSAIG», 5

206 PÀGINES

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
VALÈNCIA, 2002

El País Valencià és un formiguer de ciutats mitjanes repartides entre una geografia diversa. Entre muntanyes i valls, junt a la mar, a sobre de les riberes dels rius que creuen d'oest a est el territori. Amb aquest llibre, Josep Sorribes ens apropa a la realitat actual de 38 ciutats valencianes, entre les quals concentren un 60% del total de la població del país. *Un país de ciutats o les ciutats d'un país* és un títol que descriu justament la realitat urbana valenciana. D'una banda, els assentaments humans al País Valencià, alguns tan llunyans en el temps com ho estan els ibers, els fenicis o els romans, han configurat amb els segles una rica, extensa i entrellaçada xarxa de ciutats petites i mitjanes que ens han donat com a herència un territori que concentra en pocs quilòmetres quadrats importants nuclis de població

amb una certa autonomia sobre les seues economies i que, fins i tot, competeixen en els mercats internacionals. Ciutats com Ibi, coneguda per la seua presència dins del mercat mundial de la joguina, o Alcoi i Ontinyent amb les seues fàbriques de productes tèxtils. Fins i tot, petits nuclis de pescadors que, en poc menys de cinquanta anys, s'han convertit, com en el cas de Benidorm, en actius turístics de primera magnitud. L'existència d'aquesta trama no és nova. Avui, però, i com a conseqüència del creixement demogràfic i els profunds canvis que s'han donat d'ençà del desenvolupament de l'economia capitalista a nivell mundial, aquesta xarxa de ciutats ha fet del País Valencià un mantell de ciutats que corre paral·lel al litoral mediterrani. Pot ser és aquest el motiu que fa que l'autor es pregunte, fent referència a l'àmbit d'influència de la capital de la Safor, «fins on mana Gandia?». Josep Sorribes ha escrit amb la mirada rigorosa d'un economista urbà i amb una exquisida narrativa que li permet descriure i aproximar-nos a les ciutats a les que va arribant. Al llarg del trajecte, que realitza durant el dia, Sorribes es fa acompanyar per un «Cicerone local»; un amic o amiga, sempre indígenes, amb els quals descobreix la

realitat urbana, econòmica, històrica i social de cada una de les ciutats per on va passant.

És cert allò que un país sense ciutats és com un desert. No és el cas del País Valencià, tot i que de vegades ho sembla per (també es comenta en aquestes planes) la poca consideració que es té des del govern autonòmic amb les ciutats del país. Un viatge, és veritat, «per retrobar-se. Amb tots els qui s'ho creguen i vulguen».

Pau Caparrós

